

Силабус курсу:

СХІДНОУКРАЇНСЬКИЙ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВОЛОДИМИРА ДАЛЯ

ЗАГАЛЬНА ТЕОРІЯ ПОЛІТИКИ

Ступінь вищої освіти:	бакалавр
Спеціальність:	052 «Політологія»
Рік підготовки:	другий
Семестр викладання:	осінній, весінній
Кількість кредитів ЄКТС:	9
Мова(-и) викладання:	українська
Вид семестрового контролю	залік, іспит, курсова робота

Автор курсу та лектор:

к.політ.н., доц. Агафонова Ганна Сергіївна

вчений ступінь, вчене звання, прізвище, ім'я та по-батькові

доцент кафедри політологічних та культурологічних студій

посада

27maranta10@gmail.com

219 НК, за

+380502182630

-

розкладом

електронна адреса

телефон

месенджер

консультації

Цілі вивчення курсу:	Анотація навчального курсу формування знань про сутність основних теорій політики, вміння використовувати їх у практичній політичній діяльності.
Результати навчання:	знати: основні класичні та сучасні світові політичні теорії; предмет та методи загальної теорії політики; сутність теорії політичних інститутів; теорію геополітики; політичні процеси; сутність неінституціональних засад політики. Уміти: аналізувати політичні феномени; володіти основними категоріями загальної теорії політики; проводити порівняльний аналіз різноманітних теоретичних концепцій; застосовувати методи теоретичного аналізу до сучасних політичних процесів; будувати теоретичні моделі і давати прогнозні оцінки політичним явищам і процесам.
Передумови до початку вивчення:	необхідні знання, отримані протягом вивчення таких дисциплін: «Основи галузевих знань», «Історія зарубіжних політичних вчень», «Виборчі системи держав світу».

Мета курсу (набуті компетентності)

В наслідок вивчення даного навчального курсу здобувач вищої освіти набуде таких компетентностей:

- уміння вільно користуватись набутими знаннями при аналізі політичної реальності, інтерпретації подій, що стосуються держави, політики і влади та прогнозування соціально-політичних процесів;
- здатність надавати оцінку та орієнтуватися в основних тенденціях розвитку політичних процесів міжнародного рівня та в сучасній Україні;
- уміння ведення дискусії, діалогів з політичної проблематиці на основі сформованого наукового стилю мислення;
- володіння навиками користування політологічними джерелами.

Структура курсу

№	Тема	Години (Л/ЛБ/ПЗ)	Стислий зміст	Інструменти і завдання
1.	Еволюція наукових підходів до визначення категорії «політика»	2/0/2	Основні підходи до визначення категорії «політика». Концепції політики в роботах Платона, Аристотеля, Фоми Аквінського, Н. Макіавеллі, Дж. Локка, Ш. Монтеск'є. Сучасні уявлення про політику М. Вебера, Д. Істона, Г. Лассуелла. Галузі політики. Рівні політики. Структура, функції, властивості політики. Особливості внутрішньої та зовнішньої політики	Участь в обговоренні Тести Індивідуальні завдання
2.	Політика як суспільне явище	2/0/2	Місце політичних відносин у системі суспільних відносин. Поле політики. Взаємозв'язок політики і економіки. Взаємозв'язок політики та моралі: основні точки зору на цю проблему. Мета і засоби в політиці. Політична етика. Взаємозв'язок політики і права. Політичний простір. Політичний час. Основні критерії ефективності політики. Межі політики. Закони політики. Політика як мистецтво можливого	Участь в обговоренні Тести Індивідуальні завдання
3.	Теорія політики та методи її дослідження	2/0/2	Політична наука як окрема галузь знання. Характеристика процесів, що сприяли інституціоналізації політичної науки. Основні етапи розвитку науки про політику. Сучасний стан політичної науки. Особливості британської школи політичної науки. Специфіка становлення теорії політики у Франції. Формування політологічних досліджень у США. Українська школа політичної науки. Особливості італійської школи політичної науки. Основні питання політичної науки. Науковий апарат загальної теорії політики. Методологія теорії політики. Загальнонаукові методи дослідження. Загальнотеоретичні методи дослідження. Методи та підходи соціальних наук	Участь в обговоренні Тести Індивідуальні завдання
4.	Теорія влади і владних відносин	2/0/2	Основні підходи до визначення сутності влади. Натуралістична школа дослідження політичної влади (Н.	Участь в обговоренні Тести

№	Тема	Години (Л/ЛБ/ПЗ)	Стислий зміст	Інструменти і завдання
			<p>Макіавеллі, Т. Гоббс, Дж. Локк). Біхевіористський підхід (Г. Лассуелл, Ч. Мерріам, Г. Госснел). Силова модель влади. Ринкова модель влади. Ігрова модель влади. Рольова теорія влади (Т. Парсонс). Релятивістські концепції влади (підкорення та супротиву, застосування ресурсів, легітимного владарювання).</p> <p>Комунікативна та соціокультурна парадигми у дослідженні політичної влади. Онтологічна концепція влади Х. Арендт. Концепція засобів комунікації Н. Лумана. Концепція комунікативної раціональності влади Ю. Габермаса. Інформаційно-комунікативна концепція К. Дойча</p>	Індивідуальні завдання
5.	Теорія політичних систем	4/0/4	<p>Засновники теорії систем (Л. фон Берталанфі, Т. Парсонс). Основні ознаки системи. Модель політичної системи Д. Істона. Теорія політичної системи Г. Алмонда. Комунікативний підхід у дослідженні політичної системи К. Дойча. Сутність і структура політичної системи. Функції політичної системи.</p> <p>Типологія політичних систем на основі характеру взаємин політичної системи із зовнішнім середовищем. Типологія політичних систем за типом політичного режиму. Типи політичних систем за змістом і формами управління Ж. Блонделя</p>	Участь в обговоренні Тести Індивідуальні завдання
6.	Політичні режими	4/0/4	<p>Правовий підхід у дослідженні політичного режиму Р. Макрідіса. Соціологічний підхід М. Дюверже. Сутність політичного режиму у концепції Е. Хейвуда. Елементи політичного режиму (Ж.-Л. Кермонн). Ознаки політичного режиму.</p> <p>Типології політичних режимів. Типи демократичних політичних режимів Д. Хелда. Типологія політичних режимів Х. Лінца</p>	Участь в обговоренні Тести Індивідуальні завдання
7.	Сучасні теорії демократії	4/0/4	<p>Історичні умови виникнення демократії. Інтегралістські концепції демократії (К. Маркс, Ф. Енгельс). Основні теоретичні парадигми теорії демократії: ліберально-демократична та радикально-демократична.</p> <p>Ліберальна концепція демократії (Г. Лассуелл, В. Монро, Ч. Кетлін). Теорія партисипаторної демократії Н. Боббіо. Концепція елітарної демократії Й. Шумпетера, Т. Дая. Консоціальна демократія А. Лейпхарта. Теорія поліархії Р. Даля. Концепція технодемократії М. Бунге</p>	Участь в обговоренні Тести Індивідуальні завдання
8.	Загальна теорія виборчих систем	2/0/2	Вибори як невід'ємний атрибут демократії. Теорія виборчих систем (Г. Алмонд). Сутність та принципи	Участь в обговоренні Тести

№	Тема	Години (Л/ЛБ/ПЗ)	Стислий зміст	Інструменти і завдання
			<p>сучасних виборчих систем. Правова основа проведення виборів. Специфіка виборчого процесу та виборчої кампанії. Засади та основні етапи виборчого процесу. Специфіка політичних технологій, що використовуються у межах виборчої кампанії.</p> <p>Типи виборчих систем (Р. Таагепера, М. Шугарт). Мажоритарна виборча система та її різновиди. Специфіка пропорційного типу виборчої системи. Сутність виборчого бар'єру. Особливості змішаної виборчої системи. Специфіка застосування консенсусної системи виборів</p>	Індивідуальні завдання
9.	Теорія політичних еліт	2/0/2	<p>Походження категорії «еліта». Засновники теорії еліт. Тенденції розвитку політичного класу в теорії Г. Моски. Типи політичних еліт у концепції В. Парето. «Залізний закон олігархічних тенденцій» Р. Міхельса. Теорія «циркуляції еліт».</p> <p>Поняття, характерні риси та функції політичних еліт. Основні напрямки сучасної елітарної теорії. Системи рекрутування еліти. Типологія політичних еліт</p>	Участь в обговоренні Тести Індивідуальні завдання
10.	Теорія політичного лідерства	2/0/2	<p>Походження поняття «політичне лідерство». Основні підходи до аналізу політичного лідерства. Волонтаристські концепції лідерства (Т. Карлейль, Р. Емерсон). Соціопсихологічне обґрунтування феномену лідерства (Г. Тард, Ф. Ніцше). Марксистська концепція лідерства (К. Маркс, Ф. Енгельс). Сучасні підходи до трактування політичного лідерства. Тенденції, які характеризують політичне лідерство.</p> <p>Типологія політичного лідерства М. Вебера. Типи політичних лідерів у роботах К. Ясперса. Типологія політичного лідерства М. Херманн. Специфіка дослідження типів політичного лідерства Є. Вятра. Типи політичного лідерства Ю. Дженнінгса</p>	Участь в обговоренні Тести Індивідуальні завдання
11.	Теорія політичних партій	2/0/2	<p>Історичні етапи виникнення політичних партій (М. Вебер). Перші прототипи сучасних політичних партій. Негативне сприйняття політичних партій. Модель «ідеальної» партії Б. Чичеріна. Сучасні підходи до визначення партій (М. Дюверже, Дж. Сарторі). Підходи до визначення партій українських дослідників (М. Стахів, О. Назарук). Визначення партій у законодавстві країн світу. Основні ознаки та функції політичних партій (Дж. Лапаламбара, М. Вейнер, Г. Алмонд)</p> <p>Типологія політичних партій відповідно ідеологічних особистостей. Типи партій</p>	Участь в обговоренні Тести Індивідуальні завдання

№	Тема	Години (Л/ЛБ/ПЗ)	Стислий зміст	Інструменти і завдання
			за соціальною базою. Типологія політичних партій М. Дюверже	
12.	Теорія партійних систем	2/0/2	Основні проблеми теорії партійних систем. Місце партійної системи в демократичному суспільстві (Д. Істон). Категорія «партіома». Функції партійної системи (Г. Алмонд, Дж. Лапаламбара, М. Вейнер). Умови формування партією (Е. Лоуелл). Структура партійних систем. Типології партійних систем: М. Дюверже, Дж. Сарторі, Ж. Блонделя. Поняття центру партійної системи (Г. Даалдер). Взаємозв'язок партійної та виборчої систем. Соціологічні закони М. Дюверже	Участь в обговоренні Тести Індивідуальні завдання
13.	Групи інтересів у політиці	2/0/2	Групи інтересів як суб'єкт політики. Поняття інтересу як стимулу дій, що встановлюють певні зв'язки між людиною і об'єктом впливу. Функції груп інтересів. Теорії груп інтересів. А. Бенлі про політичний процес як процес управління. М. Олсон та його теорія груп. Д. Аптер про роль груп у американській політиці. Типологія груп інтересів: організовані інтереси в економічній, соціальній, суспільно-політичній сферах, науці і культурі, сфері дозвілля і відпочинку. Відмінності груп інтересів від політичних партій та соціальних рухів. Група тиску як політичний феномен. Поняття лобізму	Участь в обговоренні Тести Індивідуальні завдання
14.	Теорія громадянського суспільства	2/0/2	Генеза ідеї громадянського суспільства в період Античності та Середньовіччя. Концепція Н. Макіавеллі. Л-традиція у дослідженні громадянського суспільства (Т. Гоббс, Дж. Локк). М-традиція у дослідженні громадянського суспільства (Ш. Монтеск'є, А. де Токвіль). Німецька школа дослідження (І. Кант, Г. Гегель). Основні етапи розвитку теорії громадянського суспільства. Сучасні інтерпретації ідеї громадянського суспільства (формаційні, цивілізаційні, модернізаційні). Ознаки сучасного громадянського суспільства. Умови функціонування громадянського суспільства. Особливості інституціонального підходу дослідження сучасного громадянського суспільства	Участь в обговоренні Тести Індивідуальні завдання
15.	Політичний процес	2/0/2	Походження поняття «політичний процес». Сучасні дослідження політичного процесу (В. Парето, Т. Парсонс, Д. Істон). Теорія «зацікавлених груп» А. Бенлі. Інституціональний підхід до вивчення політичного процесу (М. Оріу, М. Вебер). Біхевіористські погляди на структуру політичного процесу (Г. Лассуелл, Ч. Мерріам). Представники структурно-функціонального аналізу (Т. Парсонс, Р.	Участь в обговоренні Тести Індивідуальні завдання

№	Тема	Години (Л/ЛБ/ПЗ)	Стислий зміст	Інструменти і завдання
			Мертон). Теорія раціонального вибору (Е. Даунс). Дискурсний підхід до аналізу політичних процесів (Т. ван Дейк). Політичні зміни та політичний розвиток. Структура політичного процесу. Зміст і типологія політичних процесів. Загальні та локальні політичні процеси. «Західний» та «незахідний» політичний процес у концепції Л. Пая	
16.	Теорії політичної модернізації	2/0/2	Етапи еволюції теорії політичної модернізації. Класичні теорії модернізації. Сучасні теорії конвергенції. Радикальна критика модернізації. «Теорія відсталості». Консервативні та радикальні теорії модернізації. Концепція політичної модернізації Ш. Ейзенштадта. Риси революцій сучасності. Особливості політичної модернізації. Теорії екологічної модернізації. Риси сучасного суспільства Е. Гідденса. Теорія модернізації рефлексії та суспільства ризику У. Бека	Участь в обговоренні Тести Індивідуальні завдання
17.	Демократичний транзит	2/0/2	Особливості транзитологічного дослідження. Аналіз процесів демократизації Д. Растоу. «Хвилі демократизації» С. Гантінгтона. Критерії демократичного мінімуму. Чинники третьої «хвилі демократизації». Періоди та причини демократичних «відкатів». Демократичний транзит. Основні форми переходу до демократії (Г. Ерме). Структурні передумови демократії (С. Ліпсет, Р. Інглхарт). Процедурний підхід (Ф. Шміттер, Х. Лінц). Специфіка процесу консолідації демократії	Участь в обговоренні Тести Індивідуальні завдання
18.	Теорія політичної комунікації	2/0/2	Основні підходи та наукові школи в теорії комунікації. Визначення комунікації у роботах Т. Гобан-Класа. Аналіз політичної комунікації Г. Лассуелла та К. Дойча. Модель комунікативного процесу. Сутність, структура, функції політичної комунікації. Канали політичної комунікації (Р. Шварценберг). Ознаки політичної комунікації. Умови функціонування політичної комунікації (Й. Тезінг, В. Гофмайстер). Функції політичної комунікації по відношенню до громадянського суспільства. Підходи до класифікації політичної комунікації	Участь в обговоренні Тести Індивідуальні завдання
19.	Теорія політичного конфлікту	2/0/2	Походження поняття «політичний конфлікт». Конфлікт у структурно-функціональній теорії Т. Парсонса. Теорія «конфліктної моделі суспільства» Р. Дарендорфа. Концепція «позитивно-функціонального конфлікту» Л. Козера. Біхевіористський підхід К. Боулдінга. Основні підходи до вивчення конфліктів (класовий, психологічний, функціональний, діалектичний).	Участь в обговоренні Тести Індивідуальні завдання

№	Тема	Години (Л/ЛБ/ПЗ)	Стислий зміст	Інструменти і завдання
			Структура політичного конфлікту. Функції та стадії політичних конфліктів. Горизонтальні та вертикальні політичні конфлікти. Конфлікт цінностей. Конфлікт інтересів. Конфлікт політичних культур. Типи політичних конфліктів (А. Рапопорт, К. Боулдінг). Шляхи вирішення політичних конфліктів. Методи розв'язання політичних конфліктів	
20.	Теорія політичної культури	4/0/4	Засновники теорії політичної культури (І. Гердер, Г. Файнер). Підходи до визначення політичної культури (Дж. Пауелл, Г. Алмонд, С. Верба). Основні підходи у дослідженні політичної культури в українській політології (В. Бурдяк, Н. Ротар). Структура політичної культури. Функції політичної культури. Рівні політичної культури. Концепція політичної культури Г. Алмонда та С. Верби. Компоненти політичної культури. Типи політичної культури у роботах Г. Алмонда: патріархальний, підданський, політична культура участі. Специфіка громадянської політичної культури. Теорія постматеріалістичної політичної культури Р. Інглхarta. Характеристики ціннісних систем матеріалістичного та постматеріалістичного суспільства. Альтернативні підходи в дослідженні політичної культури (Б. Ісаєв). Характеристика тоталітарної та демократичної політичної культури. Концепція політичної культури С. Вятра	Участь в обговоренні Тести Індивідуальні завдання
21.	Політична свідомість	2/0/2	Співвідношення свідомості, суспільної свідомості та політичної свідомості. Основні підходи до аналізу політичної свідомості (П. Шляхтун, Г. Ділігенський, О. Мелешкіна). Політична свідомість як елемент орієнтаційного рівня політичної системи (Г. Алмонд). Компоненти політичної свідомості. Біхевіористський та аксіологічний підхід при визначенні політичної свідомості. Функції, рівні та форми політичної свідомості	Участь в обговоренні Тести Індивідуальні завдання
22.	Політична соціалізація особистості	2/0/2	Політика в житті особистості та роль особистості в політиці. Типи і рівні включення особистості в політику. Суспільні ідеали, соціальні позиції і політичні орієнтації. Поняття соціалізації та основні напрями її дослідження. Соціалізація як процес розвитку особистого контролю (З. Фрейд, Е. Еріксон, Е. Фромм); «Я»-теорія (Ч. Кулі, Дж. Г. Мід, В. Ядов); когнітивні (Ж. Піаже, Л. Кальберг); колективістські (Е. Дюркгейм); культурологічні теорії (І. Кон, М. Мід); теорії рольового	Участь в обговоренні Тести Індивідуальні завдання

№	Тема	Години (Л/ЛБ/ПЗ)	Стислий зміст	Інструменти і завдання
			тренування (Т. Парсонс). Сучасні концепції політичної соціалізації. Модель підкорення (Ч. Меріам, Г. Лассуелл, Д. Істон, Г. Алмонд, С. Верба, К. Дойч). Модель конфлікту (М. Вебер, Г. Моска, Р. Даль та ін.). Політична соціалізація і політична поведінка	
23.	Політичні ідеології	2/0/2	Виникнення поняття «політична ідеологія» Основні підходи до визначення (К. Маркс, В. Парето, К. Мангейм). Елементи політичної ідеології Г. Лассуелла. Сутність, рівні та функції політичної ідеології. Аналіз основних ідеологічних течій: лібералізм, консерватизм, соціалізм. «Посткласичні» ідеологічні течії: «нові ліві», «нові праві», неолібералізм, неоконсерватизм, комунітаризм, антиглобалізм, фемінізм, екологізм	Участь в обговоренні Тести Індивідуальні завдання
24.	Геополітика	2/0/2	Поняття та історія геополітики. Історичні етапи формування геополітики. Представники «класичної» геополітики: Ф. Ратцель, Р. Челлен, К. Хаусхофер. Німецька школа геополітики (К. Шмітт, Р. Челлен, К. Хаусхофер). Особливості британської школи геополітики (Х. Маккіндер, П. Тейлор). Американська школа геополітичних досліджень (Н.Спідмен, С. Хантінгтон, З. Бжезинський)	Участь в обговоренні Тести Індивідуальні завдання

Рекомендована література

1. Мухаев Р. Теория политики / Рашид Мухаев. — М. : Юнити-Дана, 2005. — 624 с.
2. Політологія : [Навчальний посібник] / Щедрова Г. П., Агафонова Г. С., Барановський Ф. В., Карчевська О. В., Мазур О. Г., Михайловська О. Г., Новакова О. В., Пашина Н. П., Пробийголова Н. В. — Луганськ : Вид-во «Ноулідж», 2012. — 372 с.
3. Теория политики : [учебное пособие] / [под ред. Б. А. Исаева]. — СПб. : Питер, 2008. — 464 с.
4. Ярош Б. О. Загальна теорія політики : [Навч. посіб. для студ. спец. «Політологія» вищ. навч. ракладів] / Ярош Б. О., Ярош О. Б. — Луцьк : РВВ «Вежа» Волин. держ. ун-ту ім. Лесі Українки, 2005. — 240 с.
5. Кирилюк Ф. М. Новітня політологія : [навч. посібник] / Ф. М. Кирилюк. — К. : Центр учбової літератури, 2009. — 564 с.
6. Новакова О. В. Політичний процес: сутність, зміст та сучасні тенденції розвитку : [навч. посібник] / Олена Вікторівна Новакова. — Луганськ : «Елтон-2», 2010. — 341 с.
7. Політологічний енциклопедичний словник / [за ред. Шемшученка Ю. С.]. — К. : Генеза, 2004. — 736 с.

Методичне забезпечення

1. Методичні вказівки до семінарських занять з дисципліни «Загальна теорія політики» для студентів спеціальності 052 «Політологія» / Укладач Г. С. Агафонова. — Северодонецьк : Вид-во СНУ ім. Володимира Даля, 2018. — 39 с.

2. Конспект лекцій з дисципліни «Загальна теорія політики» для студентів спеціальності 052 «Політологія» / Укладач Г. С. Агафонова. – Сєверодонецьк : Вид-во СНУ ім. Володимира Даля, 2018. – 133 с.

3. Методичні рекомендації до написання курсової роботи з дисципліни «Загальна теорія політики» (для студентів напряму підготовки 052 «Політологія») / Укладач доц. Агафонова Г. С. — Сєверодонецьк : Вид-во СНУ ім. Володимира Даля, 2017. — 25 с.

Оцінювання курсу

За повністю виконані завдання студент може отримати визначену кількість балів:

Інструменти і завдання	Кількість балів
Участь в обговоренні	20
Тести	25
Індивідуальні завдання	25
Залік	30
Разом	100

Шкала оцінювання студентів

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Політика курсу

Плагіат та академічна доброчесність:

Студент може пройти певні онлайн-курси, які пов'язані з темами дисципліни, на онлайн-платформах. При поданні документу про проходження курсу студенту можуть бути перезараховані певні теми курсу та нараховані бали за завдання.

Під час виконання завдань студент має дотримуватись політики академічної доброчесності. Запозичення мають бути оформлені відповідними посиланнями. Списування є забороненим.

Завдання і заняття:

Всі завдання, передбачені програмою курсу мають бути виконані своєчасно і оцінені в спосіб, зазначений вище.

Аудиторні заняття мають відвідуватись регулярно. Пропущені заняття (з будь-яких причин) мають бути відпрацьовані з отриманням відповідної оцінки не пізніше останнього тижня поточного семестру. В разі поважної причини (хвороба, академічна мобільність тощо) терміни можуть бути збільшені за письмовим дозволом декана.

Поведінка в аудиторії:

На заняття студенти вчасно приходять до аудиторії відповідно до діючого розкладу та обов'язково мають дотримуватися вимог техніки безпеки.

Під час занять студенти:

- не вживають їжу та жувальну гумку;
- не залишають аудиторію без дозволу викладача;
- не заважають викладачу проводити заняття.

Під час контролю знань студенти:

- є підготовленими відповідно до вимог даного курсу;
- розраховують тільки на власні знання (не шукають інші джерела інформації або «допомоги» інших осіб);
- не заважають іншим;
- виконують усі вимоги викладачів щодо контролю знань.